

odsev izvirnika. Zanimivo in poučno bi bilo primerjati Gradnikove prevode iz »Božanske komedije« z ostalimi našimi prevodi, da je katerega od njih sprejel v svoj izbor, saj bi to tudi prav lahko storil, ne da bi se mu bilo treba izneveriti naslovu knjige, saj lirična mesta v »Komedijski« niso redka. Poleg dobrih prevodov iz Petrarke moram opozoriti predvsem na izredno uspešno ponašeno dionizično pesem Lorenza de' Medici »O kako mladost je krasna« in zlasti na lapidarne prevode Michelangelovih sonetov, ki jih iz neznanih vzrokov zlepa ni moči najti v italijanskih pesniških izborih, ki pa jih je po sili izraza in pristnosti občutja mogoče postaviti ob stran delom največjih lirikov. V antologiji imamo devet njegovih sonetov. Po mojem mnenju so prevodi le-teh najbolj dognani in formalno izdelani. Za primer navajam samo kitico iz melanholične elegije »O notte, o dolce tempo, benchè nero«:

Michelangelo: Tu mozzati e tronchi ogni stanco pensiero
Che l' umid' ombra e ogni quiete appalta
E dall' infima parte alla più alta
In sogno spesso porti, ov' ire spero.

Gradnik: Ti skrhaš vsake trudne misli ost
in z rosno senco vsrkaš vse težave,
in iz nižav nas nosiš v snu v višave,
kjer tudi jaz nekoč bi rad bil gost.

Od velikih renesančnih pesnikov so v izboru nadalje vredno zastopani še dubrovniški škof Lodovico Beccadelli, od čigar pesniške korespondence z Michelangelom imamo tri sonete, dalje Vittoria Colonna, Gaspara Stampa, Campanella, Torquato Tasso (sedem pesmi), Marino in Pietro Gradenico, pogrešam pa enega največjih — Ariosta.

Preko Parinija in Foscola prehajamo nato v romantično dobo z Manzoniem (Peti maj), Giustijem in zlasti z Leopardijem, enim izmed največjih lirikov zadnjega stoletja v vsej svetovni književnosti. Gradnik mu je odmeril 22 strani svoje knjige in obenem prevel vse najboljše in najznačilnejše njegove pesmi (Nočni spev pastirja, blodečega v Aziji, Neskončnost, Silviji, Samotni vrabec, Večer na dan praznika, Poslednji Saffin spev, itd.). V splošnem zelo uspešno.

Dobro polovico knjige je Gradnik namenil moderni poeziji. Tu zaslužijo posebno pozornost prevodi iz Carduccija (Rim, Poletni sen, Vol, itd.), Pascolija (Puščavnik, Večer pred praznikom, Slepec) in d'Annunzija (Z griča Pincia, Fiesolanski večer, Prato, Ravena, Blazni let). Njegova nežna razpoloženska pesem »Dež v borovem gaju« je gotovo ena izmed najboljše prevedenih v celotni zbirki in ni preveč, če trdimo, da je prevod izrazno adekvaten originalu. Poleg teh glavnih predstavnikov italijanske moderne poezije, omenjam še prevode iz Ade Negri (Vrnitev o božiču, Prisilna selitev, Zahvala, Spomin), Alda Palazzeschi (Bolni studenec), Corazzinija, Ungarettija, Bettija itd.

Na kraju omenjam še viden namen zbiratelja in prevajalca, uvrstiti v izbor čim več pesmi, ki imajo kakršen koli odnos do naše zemlje (prim. Pietro Gradenico, Ardengo Soffici: Na plavem nebu Kobiljeka, Umberto Saba: Caffè Ter-geste, Alberto de Brosenbach: Odhod na bojišče, itd.).

Uvod je knjigi napisal Božidar Borko.

B. Stopar.

Vojeslav Molè: Umetnost. Njeno obličje in izraz. Ljubljana 1941. Izdala Slovenska Matica. Str. 248. Sl. 102. Knjigi je dodana Bibliografska opomnja, Seznam slik in Kazalo.

Naše umetnostnozgodovinsko slovstvo se živahno razvija. K Iz. Cankarjevi Sistematiki stila in Fr. Steletovi Zgodovini umetnosti zapadne Evrope smo dobili s pričujočo knjigo tretje obširnejše delo teoretičnega umetnostnozgodovinskega značaja. V okviru »umetnosti« nam razgrne avtor v glavnem probleme zapadno-evropske umetnostne zgodovine, ki pa sežejo po svojem bistvu tudi v ostala svetovna umetnostna območja. Na ta način je avtor uresničil tudi drugi namen knjige, da namreč pokaže zvezo umetnosti z življenjem ter tako omogoči razglede na to prevažno obliko kulture tudi s čisto človeškega, neposrednega gledanja.

Sledeč »Predgovoru« je avtor prvotno nameraval »prikazati današnje znanstvene smeri na področju teoretskih temeljev umetnostne zgodovine in tako imenovane umetnostne vede«. Kasneje pa se je odločil, da poda v treh esejih »lastno pojmovanje osnovnih problemov umetnostne zgodovine«. Izhodišče mu je bila »morfologija umetnosti« in pa, kakor sem zgoraj omenil, razlaga zvez med umetnino in življenjem. Prvi esej obravnava »Obliko in stil«. Avtor opredeli pojem umetnine, uvede v svojo znanstveno sistematiko za nas nove izraze »individualnega«, »kolektivnega« stila »jezika form« in pojmovanja umetnine kot »plastičnega« fenomena, ter v nadaljnjih razmotrivanjih analizira stilistične in oblikovne prvine umetnosti na podlagi primerov arhitekture, plastike in slikarstva. Da izčrpa svoja razglabljanja do vseh razsežnosti, pokaže še na oblikovno-slogovne probleme portreta, kompozicije in krajine. V drugi razpravi, ki je posvečena »Premembam in menjavam« (Metamorfoze in variacije), se je avtor omejil na krščansko umetnost v njenih prehodnih dobah, ker je prav v teh časih možno opredeliti te vrste pojave najbolj izčrpno. To veliko poglavje je v knjigi gotovo najbolj zanimivo. Tu je posebno prišla do veljave avtorjeva velika razgledanost po svetovnem umetnostnozgodovinskem slovstvu. Tretji esej objame razmišljanja o odnosih umetnosti in življenja. Avtor opredeli mesto umetnosti v okviru človeške kulture, poudari različnost njenega gradiva, sociološke momente itd. Nadalje ugotovi medsebojno povezanost meja umetnosti posameznih kultur, umetnostne pridobitve prehajajo iz dobe v dobo, kakor jih že sprejme vase njim naklonjeno duhovno razpoloženje časa. S prikazom umetnosti kot zrcala življenja posameznih narodov in evropske skupnosti zaključí avtor svoja razmišljanja.

To je v grobih obrisih snov in vsebina te zanimive knjige. Če pogledamo na delo z »morfološkega« vidika, bomo ugotovili v glavnem teoretične poteze dunajske umetnostnozgodovinske šole, kateri pripadata tudi Izidor Cankar in France Stele. Profesor Molè je bil učenec J. Strzygowskega, vendar v naši knjigi opazimo, da je zavzel do nekaterih samovoljnih teorij svojega nekdanjega učitelja, ki je znan po svojih polemičnih odmevih ob raziskavanjih »prehodnih« umetnosti, odklonilno stališče (prim. II. del, str. 175). Ugotovitev, da je zgodovina umetnosti »zgodovina duha« (prim. III. del, 2. pogl.) pa nam odkrije avtorjevo pojmovanje umetnostne zgodovine v smislu duhovnozgodovinske šole M. Dvořáka, in le-to pojmovanje je tudi v glavni meri sooblikovalo vsebinsko plat pričujočega dela. M. Dvořákov genialno koncepcijo je v našem slovstvu izoblikoval v trden, logičen in precizen sistem Iz. Cankar, ki ga moremo smatrati za nadaljevalca Dvořákovega dela. Njegovo čisto duhovno gledanje na probleme umetnostne zgodovine pa pomeni razliko od pojmovanja umetnostnih vprašanj pričujoče knjige. V Moletovi knjigi so namreč formalne prvine močnejše poudarjene, formalnim silam je odmerjeno več samostojnosti, prav tako so tudi »vplivi« izčrpnje obdelani. Tam, kjer je Iz. Cankar, pod vidikom važnosti duhovnega razvoja evropske misli, šel mimo s prepričanjem, da forme ni, če ni ustrezne duhovne podlage (prim. Sistematiko stila, vprašanja starokrščanske bazilike, »vozla« umetnosti preseljevanja narodov itd.) — kar sicer poudarja tudi profesor Molè, so našemu avtorju zrastle zanimiva poglavja ob upoštevanju vseh mogočih teorij in vplivov. S tem je knjiga pridobila na razgledu, mestoma pa je treba poudariti, tudi na rahli razdrobljenosti in miselni ohlapnosti. Sinteza formalizma in duhovnega gledanja, obogatena z individualnimi dognanji in pogledi na umetnost ob upoštevanju tuje literature (»plastična« umetnost), je naša plodna oblika v pričujoči knjigi! Jezik v knjigi je lep, slog pa prav zaradi miselne nakopičenosti mestoma prav težak.

Mimo teh opomb pa poudarjam, da je pričujoče delo za naše umetnostnozgodovinsko slovstvo pomembna pridobitev. Poleg individualnih ugotovitev, ki kažejo na razvoj umetnostne vede avtorja samega, je knjiga napisana ob upoštevanju vseh važnejših novejših umetnostnozgodovinskih dognanj evropskega strokovnega slovstva ter more tako služiti kot vzgleden informator za vsakega, ki ga ta stroka zanima.

Dr. S. Mikuž.